

۵۰

این شماره تقدیم می‌شود به
شهید جاویدالانثر
حاج احمد متوسلیان

ویژه نامه جنگ رمضان | شماره ۵۰
شنبه ۵ اردیبهشت ۱۴۰۵

جبهه
انرژی

کاری از اندیشکده نفت و انرژی
و گروه تحلیلی پتروپال

نشانه‌های بازگشت شوک نفتی

بازار در آستانه ناپایداری

سرمقاله

نقاط جهان و استفاده از خطوط لوله جایگزین و معافیت‌ها، هنوز قادر به جبران نقش حیاتی تنگه هرمز نیست. طبق آخرین داده‌های منتشرشده، با وجود مصرف ذخایر جهانی، بازار انرژی همچنان با کمبود روزانه حدود ۳ میلیون بشکه روبه‌رو است و این عدد رو به افزایش است. بنابراین، شوک اصلی قیمتی عملاً از این مقطع به بعد مشخص خواهد شد. هرچه زمان می‌گذرد، ابزار فشار ایران قدرتمندتر می‌شود و بازدارندگی آن افزایش می‌یابد. معادلات منطقه‌ای و جهانی وارد مرحله‌ای تازه شده‌اند؛ و از آنجا که این سلاح راهبردی ایران در کوتاه‌مدت قابل خنثی‌سازی نیست، مقابله با پیامدهای آن به چند دهه زمان نیاز دارد؛ مثل ایجاد ذخایر استراتژیک که توانست اثر بحران را کاهش دهد ولی اثر آن را از بین نبرد و دائمی نیست. در دوره پس از پایان درگیری نیز ضروری است که ایران برای حفظ جایگاه خود، از انتقال مسیرهای تجارت نفت به نقاط دیگر جلوگیری کند و کاری کند که هزینه صادرات از مسیرهای جایگزین به‌قدری بالا باشد که از نظر اقتصادی برای تولیدکنندگان صرفه نداشته باشد. ♦

هیچ‌یک از صادرکنندگان خلیج فارس نمی‌توانند از این مسیر، نفتی به بازارهای جهانی ارسال کنند. کشورهای واردکننده اکنون با یک بحران انرژی بالقوه مواجه‌اند؛ بحرانی که به‌دلیل استفاده گسترده از ذخایر استراتژیک، اعمال سهمیه‌بندی و ارائه معافیت‌های محدود تحریم‌های نفتی، تاکنون کنترل شده است. با وجود گذشت نزدیک به ۶۰ روز، این اقدامات توانسته‌اند شوک اولیه را مهار کنند؛ قیمت نفت تنها جهش کنترل‌شده‌ای داشته و کشورها همچنان سوخت موردنیازشان را تأمین می‌کنند. اما این شرایط اکنون به نقطه حساس رسیده است: سطح ذخایر استراتژیک با سرعت نگران‌کننده‌ای کاهش می‌یابد. کشور‌های صادرکننده خلیج فارس در یک دهه گذشته تلاش کرده‌اند خطوط لوله‌ای ایجاد کنند که صادرات نفت را بدون عبور از تنگه ممکن سازد. بزرگ‌ترین ظرفیت عملیاتی کنونی در میان آن‌ها حدود ۴ میلیون بشکه در روز است و برخی دیگر از کشورها از جمله عراق نیز با ظرفیت‌های محدودتری حدود ۵۰۰ هزار بشکه در روز در حال صادرات هستند. با این حال، مجموع این روش‌ها از ذخایر استراتژیک گرفته تا افزایش تولید در سایر

بحران تمام‌عیار ایجاد کرده بود. اکنون تقریباً پنجاه سال از آن شوک تاریخی می‌گذرد. کشورهای وابسته به نفت این منطقه برای جلوگیری از تکرار چنین بحران‌هایی به ایده ایجاد ذخایر استراتژیک رسیدند؛ ذخایری که بتوانند حدود ۹۰ روز واردات و ۶۰ روز مصرف داخلی را پوشش دهند. بسیاری از کشورها، چه عضو آژانس بین‌المللی انرژی و چه خارج از آن، انواعی از این ذخایر را ایجاد کردند تا در شرایط بحرانی حداقل برای مدتی دوام بیاورند. به‌عنوان نمونه، ایالات متحده، نزدیک به ۷۰۰ میلیون بشکه ذخیره استراتژیک دارد که آن را به بزرگ‌ترین دارنده ذخایر اضطراری جهان تبدیل می‌کند؛ هرچند در چند دهه گذشته بارها مجبور به استفاده از آن شده است. کشورهای آسیای شرقی از جمله ژاپن و کره جنوبی نیز ذخایر گسترده‌ای ایجاد کردند، با این تفاوت که برخی از آنها ۷۰ تا ۹۰ درصد نفت خود را از خلیج فارس وارد می‌کنند و وابستگی‌شان بسیار عمیق‌تر است. در وضعیت کنونی، اگرچه ایران سهم بزرگی از بازار جهانی ندارد، اما با مسدودسازی این تنگه، عملاً شریان اصلی انرژی جهان را قطع کرده است.

مرتضی عالی‌پور پژوهشگر نفت و انرژی | حدود شصت روز از آغاز درگیری میان ایران، آمریکا و اسرائیل می‌گذرد؛ درگیری‌ای که در همان روزهای نخست، ایران برای دفاع در برابر حمله صورت‌گرفته، با استناد به ماده ۵۱ منشور ملل متحد اقدام به کنترل عبور از یکی از مهم‌ترین تنگه‌های راهبردی جهان کرد. کشورهای واردکننده انرژی که وابستگی بالایی به عبور نفت از تنگه هرمز دارند و بخش قابل‌توجهی از وارداتشان از همین مسیر تأمین می‌شود با اتکا به تجربه‌های تاریخی، سال‌هاست در تلاش برای کاهش وابستگی خود به این گذرگاه بوده‌اند، اما هنوز نتوانسته‌اند وابستگی را به صفر برسانند. شوک نفتی سال ۱۹۷۳ در جریان یک جنگ منطقه‌ای بین رژیم اسرائیل و اعراب نشان داد که تأمین‌کنندگان انرژی جهان تا چه حد می‌توانند بر معادلات قدرت تأثیر بگذارند؛ به‌گونه‌ای که حتی ایالات متحده نیز ناچار شد تحت فشار بحران، سیاست‌های خود را در برابر متحدانش تعدیل کند. در آن دوره، افزایش خیره‌کننده قیمت نفت، جهش قیمت بنزین، سهمیه‌بندی گسترده سوخت و محدودیت‌های شدید مصرف، یک

تحولات بازار جهانی انرژی

چالش بزرگ لجستیکی ایجاد کرده؛ چالشی که رفع آن مستلزم زمان است. به گفته او، بازگشت جریان حمل‌ونقل به وضعیت پایدار می‌تواند هفته‌ها به طول بینجامد، زیرا کشتی‌ها ناچارند از مسیرهایی حرکت کنند که خود با محدودیت عملیاتی روبه‌رو هستند. همچنین مؤسسه هایتونگ فیوچرز در گزارشی هشدار داده که در صورت عدم پیشرفت در مذاکرات ایران و آمریکا تا پایان آوریل و تداوم تنش‌های منطقه‌ای، قیمت نفت این ظرفیت را دارد که به رکورد سال جاری میلادی برسد.

بازار جهانی نفت در معاملات اخیر با رفتاری پرنوسان همراه شد؛ موضوعی که از یک سوری‌بشه در نگرانی فعالان بازار نسبت به اختلال‌های احتمالی عرضه و از سوی دیگر در گمانه‌زنی‌ها درباره مسیر مذاکرات ایران و آمریکا دارد. در همین چارچوب، بهای نفت خام برنت تا حوالی ساعت ۱۳:۲۱ به وقت گرینویچ با افت ۰.۳ درصدی در سطح ۱۰۴ دلار و ۷۸ سنت قرار گرفت. نفت خام وست‌تگزاس اینترمدییت نیز حدود ۱.۱ درصد کاهش یافت و به ۹۴ دلار و ۸۳ سنت رسید. اولیه هانسن، تحلیلگر ساکسو بانک، در یادداشتی تأکید کرده است که محدودیت تردد در تنگه هرمز یک

تحلیل تحریم‌ها و دیپلماسی انرژی

تاکنون پنج پالایشگاه چینی به دلیل خرید نفت خام ایران هدف تحریم قرار گرفته‌اند. پالایشگاه «لوکینگ» در استان شاندونگ به همراه مدیر اجرایی آن به دلیل خرید حدود نیم میلیارد دلار نفت ایران تحریم شد. پالایشگاه «شاندونگ شینگ‌شینگ» نیز به دلیل واردات بیش از یک میلیارد دلار نفت ایران در بسته تحریمی دیگری قرار گرفت. همچنین پالایشگاه «هبی شینه‌ای» با ظرفیت روزانه حدود ۱۲۰ هزار بشکه، در مرحله بعدی فشارهای تحریمی هدف قرار گرفت. از سوی دیگر، پالایشگاه «شاندونگ جینچنگ» به دلیل خرید بیش از ۱۲ محموله نفتی از ایران تحریم شد و پالایشگاه «هنگلی»، که یکی از بزرگ‌ترین پالایشگاه‌های مستقل چین محسوب می‌شود، به دلیل همکاری تجاری گسترده با شرکت سپهرانرژی ایران از سال ۲۰۲۳ تحت محدودیت‌های تحریمی قرار گرفت. با این حال، نکته قابل توجه آن است که با وجود تشدید تحریم‌ها طی حدود پانزده ماه گذشته و حتی اعمال محاصره دریایی، آمارهای غیررسمی حاکی از آن است که حجم صادرات نفت ایران کاهش محسوسی نداشته است؛ موضوعی که نشان‌دهنده پویایی شبکه‌های تجارت غیررسمی انرژی و پیچیده‌تر شدن معادلات ژئوپلیتیکی بازار نفت در شرایط تحریم است. / خط انرژی

در ادامه سیاست «فشار حداکثری» علیه صنعت انرژی ایران، ایالات متحده در دوره دوم ریاست‌جمهوری دونالد ترامپ مجموعه‌ای گسترده از تحریم‌های نفتی را علیه شبکه صادرات نفت ایران اعمال کرده است. بر اساس گزارش‌های منتشرشده، تاکنون بیش از ۸۰۰ مورد تحریم جدید در حوزه نفت و زنجیره لجستیکی آن علیه ایران وضع شده است. در مجموع، حدود ۳۱۵ مورد از این تحریم‌ها مستقیماً به شناورها و شبکه حمل‌ونقل دریایی مرتبط با صادرات نفت ایران موسوم به «نفتکش‌های سایه» بوده اختصاص داشته است. یکی از بزرگ‌ترین بسته‌های تحریمی در این دوره در ۳۰ ژوئیه سال گذشته اعلام شد که طی آن ۱۱۱ شرکت و نفتکش فعال در شبکه تجاری مرتبط با صادرات نفت ایران، که به شبکه اقتصادی منتسب به حسین شمخانی نسبت داده می‌شوند، در فهرست تحریم‌های ایالات متحده قرار گرفتند. هدف اصلی این اقدام محدودسازی ظرفیت‌های لجستیکی و مالی شبکه‌هایی عنوان شده که در دورزدن تحریم‌ها و انتقال نفت ایران به بازارهای بین‌المللی نقش دارند. در کنار شبکه‌های حمل‌ونقل، واشنگتن تمرکز ویژه‌ای بر پالایشگاه‌های مستقل چین به‌ویژه واحدهای موسوم به «تی‌پات» داشته است. در همین چارچوب،

تداوم صادرات نفت ایران در سایه تشدید تحریم‌ها؛ بررسی تحریم پالایشگاه‌های چینی

چند فاز از پارس جنوبی هدف قرار گرفته است؛ جایی که امروز فرزندان این سرزمین در صنعت نفت، شبانه‌روز برای جبران خسارت‌ها و بازگرداندن تولید در تلاش‌اند. در این میان، سهم ما ساده اما مؤثر است: کمی کمتر مصرف کنیم. کاهش دمای خانه‌ها، خاموش کردن وسایل گرمایشی در فضاهای بلااستفاده و توجه بیشتر به مصرف گاز، یک اقدام کوچک از هر خانه، یک همراهی بزرگ برای کشور.

#یک_شعله_کمتر